

støtter og regulerer ud fra forsørgelsesmæssige Formaal, taber den private Forsikrings mest centrale Kendemærke: Ækvivalensen mellem Ydelse og Modydelse, og Præmien bliver tilbage uden Prisens økonomiske Funktion som en Skat med særligt Navn. Og paa tilsvarende Maade, at en Forsørgelsesordning, der giver Rettigheder ud over det nødtørf-tige har faaet en af Forsikringens væsentligste Egenskaber.

Fattigvæsenet tog sig af »de trængende«. De sidste Aars Tendenser gaar i Retning af at tage hele Befolkningen med. Det kan i den Anledning være rigtigt at tale om »Forsørgelsesvæsenets Socialisering« eller »Selvfølgeliggørelse« svarende til Udviklingen med Hensyn til Skoler Hospitalsvæsen og Domstole. Om man kan sige, at Sikringens sociale Præg herved forsvinder, er mere tvivlsomt, for selv om man tager sig af eventuelt forarmede fra alle sociale Lag, redder man dog de eventuelt ramte fra Deklassering, og Risikoen for Trang til Hjælp er heller ikke den samme inden for alle Lag. Hertil kommer saa, at Financiering af Sikringen ligesom af Domstole o. s. v. kan betyde en social Omfor- deling.

Set paa Baggrund af de sidste Par Aarhundreders Udvikling maa Begivenhederne i vor egen Tid svinde ind. Man kan dog synes, at Forfatteren med mere end nødvendig Voldsomhed kaster sig over de store Lovændringer, som har faaet det meget store Navn Socialreformen. Inden for det omfattende og betydningsfulde Lovomraade, som var Steinckes Speciale, og som samledes i Loven om offentlig Forsorg, skete der dog blandt meget andet det, at den egentlige Fattighjælp med dertil hørende Virkninger ikke blot formelt, men ogsaa reelt blev skaaret meget stærkt ned. (Trods det har vi dog navnlig efter 1942 mere af denne Art end andre Lande). Inden for Forsikringen blev bl. a. foretaget en begrænset Udligning af de uensartede Regler om Ydelsernes Størrelse. Gaar man tilbage til Steinckes Program i »Fremtidens Forsørgelsesvæsen«, vil man finde endnu mere ud over de juridiske Formaliteter bl. a. almindeligt Børnebidrag. At der i »Folkforsikringsloven« findes meningsløse Rester af den private Forsikrings Principper — Hel-

hedsbetingelser og andre Begrænsninger af Sparsommelighedshensyn til Trods for, at Pengene — fornuftigvis — alligevel betales af en anden offentlig Kasse, samt den højst mærkværdige Sygekassebetingelse med Hensyn til Adgangen til Aldersrenten, har Philip derimod efter min Mening ganske Ret i (jfr. iøvrigt dette Tidsskrift 1921, S. 391). Ser man Tingene i Historiens Perspektiv, kan man ikke med Rimelighed forlange, at det, der virkelig var Socialreformen i 1933, ogsaa skal være det i samme Grad i 1948, eller naar Aarhundredernes Maalestok anvendes.

F. Zeuthen.

P. Nyboe Andersen: Laanrenten. En teoretisk og historisk Undersøgelse med særlig Henblik paa Renteudviklingen i Danmark. Med Bidrag af Bent Hansen, Sigurd Jensen og P. Sloth Carlsen. Udgivet af Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897 og Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898. København 1947. 421 Sider.

Hvor ofte griber man sig ikke i at tænke, at de Summer, som private Firmaer ofrer paa Udgivelse af selvforherligende og som Regel kedsommelige Jubilæumsskrifter, kunde være anvendt paa en bedre Maade. Det virker derfor velgørende, naar Firmajubilæer fejres, uden at Publikum skal velsignes med anmasende Jubilæumsskrifter, og dobbelt velgørende virker det, naar Traditionen brydes paa den Maade, at Pengene ofres paa Udgivelse af en lødige Afhandling om et Emne indenfor det paagældende Firmas Interessefelt.

En saadan Undtagelse har ovennævnte to Forsikringsselskaber gjort ved i Anledning af deres 50-aarige Bestaaen at overdrage til Dr. oecon Poul Nyboe Andersen at udarbejde et Værk om Laanrenten. Lad det være sagt med det samme, at de to Selskaber ikke har Grund til at fortryde deres Initiativ. Værkets Redaktør og hans tre Medarbejdere har skilt sig fra Opgaven paa en Maade, der opfordrer andre jubilerende Selskaber indenfor og udenfor Forsikringsbranchen til at følge Eksemplet. Idéen aabner vide Perspektiver for økonomisk, juridisk, historisk og teknisk Forskning.

støtter og regulerer ud fra forsørgelsesmæssige Formaal, taber den private Forsikrings mest centrale Kendemærke: Ækvivalensen mellem Ydelse og Modydelse, og Præmien bliver tilbage uden Prisens økonomiske Funktion som en Skat med særligt Navn. Og paa tilsvarende Maade, at en Forsørgelsesordning, der giver Rettigheder ud over det nødtørf-tige har faaet en af Forsikringens væsentligste Egenskaber.

Fattigvæsenet tog sig af »de trængende«. De sidste Aars Tendenser gaar i Retning af at tage hele Befolkningen med. Det kan i den Anledning være rigtigt at tale om »Forsørgelsesvæsenets Socialisering« eller »Selvfølgeliggørelse« svarende til Udviklingen med Hensyn til Skoler Hospitalsvæsen og Domstole. Om man kan sige, at Sikringens sociale Præg herved forsvinder, er mere tvivlsomt, for selv om man tager sig af eventuelt forarmede fra alle sociale Lag, redder man dog de eventuelt ramte fra Deklassering, og Risikoen for Trang til Hjælp er heller ikke den samme inden for alle Lag. Hertil kommer saa, at Financiering af Sikringen ligesom af Domstole o. s. v. kan betyde en social Omfor- deling.

Set paa Baggrund af de sidste Par Aarhundreders Udvikling maa Begivenhederne i vor egen Tid svinde ind. Man kan dog synes, at Forfatteren med mere end nødvendig Voldsomhed kaster sig over de store Lovændringer, som har faaet det meget store Navn Socialreformen. Inden for det omfattende og betydningsfulde Lovomraade, som var Steinckes Speciale, og som samledes i Loven om offentlig Forsorg, skete der dog blandt meget andet det, at den egentlige Fattighjælp med dertil hørende Virkninger ikke blot formelt, men ogsaa reelt blev skaaret meget stærkt ned. (Trods det har vi dog navnlig efter 1942 mere af denne Art end andre Lande). Inden for Forsikringen blev bl. a. foretaget en begrænset Udligning af de uensartede Regler om Ydelsernes Størrelse. Gaar man tilbage til Steinckes Program i »Fremtidens Forsørgelsesvæsen«, vil man finde endnu mere ud over de juridiske Formaliteter bl. a. almindeligt Børnebidrag. At der i »Folkforsikringsloven« findes meningsløse Rester af den private Forsikrings Principper — Hel-

hedsbetingelser og andre Begrænsninger af Sparsommelighedshensyn til Trods for, at Pengene — fornuftigvis — alligevel betales af en anden offentlig Kasse, samt den højst mærkværdige Sygekassebetingelse med Hensyn til Adgangen til Aldersrenten, har Philip derimod efter min Mening ganske Ret i (jfr. iøvrigt dette Tidsskrift 1921, S. 391). Ser man Tingene i Historiens Perspektiv, kan man ikke med Rimelighed forlange, at det, der virkelig var Socialreformen i 1933, ogsaa skal være det i samme Grad i 1948, eller naar Aarhundredernes Maalestok anvendes.

F. Zeuthen.

P. Nyboe Andersen: Laanrenten. En teoretisk og historisk Undersøgelse med særlig Henblik paa Renteudviklingen i Danmark. Med Bidrag af Bent Hansen, Sigurd Jensen og P. Sloth Carlsen. Udgivet af Nordisk Livsforsikrings-Aktieselskab af 1897 og Nordisk Ulykkesforsikrings-Aktieselskab af 1898. København 1947. 421 Sider.

Hvor ofte griber man sig ikke i at tænke, at de Summer, som private Firmaer ofrer paa Udgivelse af selvforherligende og som Regel kedsommelige Jubilæumsskrifter, kunde være anvendt paa en bedre Maade. Det virker derfor velgørende, naar Firmajubilæer fejres, uden at Publikum skal velsignes med anmasende Jubilæumsskrifter, og dobbelt velgørende virker det, naar Traditionen brydes paa den Maade, at Pengene ofres paa Udgivelse af en lødige Afhandling om et Emne indenfor det paagældende Firmas Interessefelt.

En saadan Undtagelse har ovennævnte to Forsikringsselskaber gjort ved i Anledning af deres 50-aarige Bestaaen at overdrage til Dr. oecon Poul Nyboe Andersen at udarbejde et Værk om Laanrenten. Lad det være sagt med det samme, at de to Selskaber ikke har Grund til at fortryde deres Initiativ. Værkets Redaktør og hans tre Medarbejdere har skilt sig fra Opgaven paa en Maade, der opfordrer andre jubilerende Selskaber indenfor og udenfor Forsikringsbranchen til at følge Eksemplet. Idéen aabner vide Perspektiver for økonomisk, juridisk, historisk og teknisk Forskning.

N. A. stiller sig som Opgave at give en *realistisk* Formulering af Renteteorien, og hans Vej til dette Maal er en deduktiv Kritik af de eksisterende Renteteorier parret med en empirisk Efterprøvning af disse paa Renteudviklingen i Danmark. Selv tager han sig af Fremstillingen og Kritikken af Renteteorierne, Rentepolitikken og Renteudviklingen her i Landet fra 1914 til 1945 og Konklusionen i Værkets sidste Afsnit, der er betitlet »Grundtræk af en dansk Renteforklaring«. Arkivar, cand. mag. *Sigurd Jensen* skriver om Laanrenten i Danmark indtil 1914, cand. polit. *Bent Hansen* redegør for Forholdet mellem kort og lang Rente, og Magister *P. Støth Carlsen* behandler Statens Udaansvirkning.

Udviklingen her i Landet viser, at Renteændringer fremkaldes af Svingninger i Valutareserven, og det er N. A.'s Hovedtese, at denne Konklusion paa flere Punkter er uforenelig med baade den klassiske *Opsparingsteori* og Keynes' *Likviditetsteori*. Ændringer i Valutareservens Størrelse kan ganske vist være Resultat af Forandringer i Sparekvoten, men da de ligesaa ofte fremkaldes af Ændringer i Lønniveau, Monopolgrad, Bytterelationer, Produktivitet, Valutakurser og Importregulering, er det efter N. A.'s Opfattelse vilkaarligt, naar man i Overensstemmelse med Klassikerne vil udpege Sparsommeligheden som Rentens egentlige Aarsag. Det er dog efter Anmelderens Opfattelse tvivlsomt, om N. A. har Ret paa dette Punkt. Man kan ialtfald stille det Spørgsmaal, om ikke disse andre Forhold, som i deres Indflydelse paa Rentedannelsen af N. A. ligestilles med Sparekvoten, ved nærmere Eftertanke viser sig at influere paa Renten *via* Ændringer i Sparekvoten, saa denne i Overensstemmelse med Klassikerne alligevel danner Renteforklaringens generelle Udgangspunkt. Eksempelvis maa vel aftagende Monopoliseringsgrad, stigende Lønniveau og faldende Produktivitet antages at fremkalde et Fald i den gennemsnitlige Sparekvote og ad den Vej at forskyde Rentniveauet i opadgaaende Retning. Mere overbevisende virker den Kritik af Keynes' Likviditetsteori, som N. A. fremsætter gennem sin Konfrontation af Keynes med danske Erfa-

ringer. Thi nok er N. A.'s Valutabetragtning og Likviditetsteoriens *tekniske* Side forenelige, forsaavidt som Ændringer i Valutareserven paavirker Renten *via* Likviditetens Forandringer. Men Keynes' egentlige Renteforklaring, hvorefter en hvilken som helst Rente kan opretholdes, naar blot Publikum venter, at den vil blive opretholdt, herfra dog undtaget en Rente, der ligger lavere end det Niveau, der sikrer fuld Beskæftigelse, strider mod de Erfaringer, Danmark gjorde under Konverteringsforsøget 1933—35. Her satte Valutareservens Udvikling en Undergrænse, som laa højere end det Rentniveau, der vilde have sikret fuld Beskæftigelse, og man kunde vel ogsaa henvise til Erfaringerne fra Efterkrigstidens Danmark og England i saa Henseende. Men atter her kan man, hvad N. A. imidlertid ikke gør, stille det Spørgsmaal, om disse Erfaringer saa ikke bekræfter den *klassiske* Opsparingsteori. Thi Opsparingen har i Aarene 1933—35 vel ikke været stor nok til at finansiere den Udvidelse af Investeringsevirkningen, som Rentefaldet fremkaldte, og som skulde have banet Vejen for fuld Beskæftigelse. Erfaringerne fra Genopbygningens træge Forløb i Danmark og Vesteuropa i det hele taget efter den 2. Verdenskrig trænger sig paa i denne Forbindelse.

N. A.'s kraftige Understregning af Valutareservens *strategiske* Stilling i dansk Rentepolitik er overordentlig værdifuld og lærerig, og det er Værkets store Fortjeneste. Men det er ogsaa Værkets Svaghed, forsaavidt som N. A. paa denne Iagttagelse vil bygge en Renteforklaring, som repræsenterer at være en *Teori*. I sin Søgen efter en realistisk Renteteori graver N. A. sig billedlig talt langs med Overfladen, hvorved han støder paa nogle overordentlig karakteristiske Foreteelser, hvorigennem de rentedannende Kræfter manifesterer sig, men han har samtidig arbejdet sig bort fra de dybereliggende og generelt virkende Kræfter, som maa udgøre en Renteforklaringens Indhold, hvis den da skal være en *Teori*. Hos os er det Valutareservens Svingninger, der klarest *registrerer* de rentedannende Kræfters Spil, men i andre Lande, hvor Udenrigshandelen spiller en mindre Rolle, er det Ændringer i de offentlige Budgetter eller andre lignende Overfladeforeteel-

ser, som annoncerer, at en Renteændring er paa Vej, eller at der maa ske Ændringer i Rentepolitikken. Valutareserven er Seismografen, men ikke Jordskælvet dybt under Overfladen. Dette forhindrer imidlertid ikke, at Svingningerne i Valutareserven under danske Forhold er en paalidelig Vejviser baade for den, der søger en *Renteteori*, og for den, der fører *Rentepolitik*, og det faar man ingen andre Steder dokumenteret saa letfatteligt og saa velunderbygget som i N. A.'s Værk. Valget af Ordet *Renteforklaring* lader iøvrigt ane, at N. A. er klar over sine Resultaters begrænsede Rækkevidde, men det kan ikke helt fritage ham for Ansvar for at have søgt en *Renteteori*.

Mens N. A.'s Konklusion, der iøvrigt kun fylder en Snes Sider, saaledes ikke helt indfrier de Forventninger, han selv gør sig i Indledningen, er der et rigt Udbytte at hente paa Værkets øvrige 400 Sider. N. A.'s to store Afsnit »Fra klassisk til moderne *Renteteori*« og om »*Rentepolitik* og *Renteudvikling* efter 1914« er intet mindre end en Guldgrube for enhver, han være sig med eller uden Forudsætninger, som vil udforske *Renteteori* og *Rentepolitik*. Det er den lettest fattelige Fremstilling paa et skandinavisk Sprog af den moderne *Renteteori* og af *Renteteorier*nes hele *Udvikling* til Dato, og det er udbytterig Læsning om økonomisk Historie og økonomisk Politik i den 1. Verdenskrigs, Mellemkrigstidens og den 2. Verdenskrigs Danmark. Man gætter næppe forkert ved at forudse, at disse Afsnit i N. A.'s Værk om Laanrenten vil blive slittigt anvendt paa Universiteter og andre højere Lærestalter, for den Sags Skyld ogsaa i andre Skoler og i Studiekreise, hvor der doceres Økonomi og økonomisk Historie. Herved vederfares Værket den Ære og Anvendelse, som det fortjener, saasandt som N. A. heri paany afslører sig som en fremragende Pædagog og en Mester i Brugen af Økonomiens Værktøj.

Specialafhandlingerne er alle tre særdeles velskrevne og instruktive, og de følger sig udmærket ind i Helhedsbilledet af Laanrentens *Udvikling* og *Rentestrukturen* her i Landet. Men ogsaa om disse Afsnit gælder det, at deres Værdi mindre ligger i at danne *Ouvturen* til N. A.'s konkluderende Afsnit end i

de selvstændige Bidrag, de yder til *Beskrivelsen* af *Renten* i *Fortidens* og *Nutidens* Danmark.

Arne Lund.

T. Hindenburg : *Juridisk Formularbog*. Ottende Udgave ved Aage Svendsen og Hans Topsøe-Jensen. Gyldendal. Kbhv. 1947. 851 Sider. Pris : 48.50 Kr.

Som det allerede ligger i Bogens Titel, indeholder dette Værk Eksempler paa *Udformningen* af *Ansøgninger*, *Testamenter*, *Salgsdokumenter*, *Veksler*, *Pantebreve*, *Lejekontrakter*, *Fuldmagter*, *Stiftelsesdokumenter*, *Entreprisekontrakter* m. v. I disse Eksempler, der synes at dække næsten ethvert Forhold, hvori *Borgerne* kan komme ud for at rette *Henvendelser* til de offentlige *Myndigheder*, eller hvori *Borgerne* indbyrdes har *Mellemværender*, der kan ende for *Retten*, er der benyttet en klar, udtømmende, men kortfattet *Skrivemaade*, som — i *Modsætning* til, hvad der endnu præger en *Del* af *Erhvervslivets* *Korrespondance* — er uden *Floskler* og tomme *Høflighedsfraser*.

Med *Udgangspunkt* i *Formularerne* og i *Bogens* *Tekst*, der omhyggeligt resumerer de *Betingelser*, der maa være til *Stede* for at en *Ansøgning* kan komme i *Betragtning*, og de *Regler*, der gælder om et bestemt *Forhold*, skulde det være muligt næsten for enhver at være sin egen *Sagfører* i mange af *Dagliglivets* *Forhold*. Dette er dog næppe *Udgiverens* *Hensigt*, og *Bogen* har da ogsaa hidtil især været brugt af *Sagførere* og deres *Kontorpersonale*, der til *Gengæld* bruger den overmaade meget til *Opslag*, idet den een *Gang* for alle har samlet alle de *Hensyn*, der bør have i *Erindring* ved *Udførelsen* af enhver *juridisk* *Forretning* (f. Eks. ved *Pantebreve*, *Skøder*, *Ægtepagter*, *Entreprisekontrakter*). I *Retning* af at samle alt om et *Emne* fra alle *Lovkilder*, er *Bogen* de fleste *Steder* paa *Linie* med kommenterede *Lovudgaver*. Men udover at bringe *Henviisninger* til *Domspraksis* og andre *Fortolkningsbidrag* har den de praktisk meget vigtige — men teoretisk underordnede — *Oplysninger* om, hvorledes en *Sag* (*Ansøgning*, *Kontrakt* og en *Retssag* o. s. v.) udføres, og til hvem *Henvendelse* skal ske.

Bogens *Kapitler*, der spænder fra *Myndig-*